

DSBcB49 Starověká ekumena - antické zprávy o Asii a Africe

Úvodní hodina

“βαρβάρων δ’ Ἑλληνας ἄρχειν εἰκός,”
ὡς ταῦτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν.

Informace o kurzu

- Úterý 16:00, G25
- Zápočet – test
- 3 kredity
- Speciální přednáška – začátek listopadu
- Geografie/etnografie v antice – prameny, povědomí o světě, zprávy o „barbarech“, *topoi*, kontakty mezi Řeky a danou zemí
- Asie, Afrika, převážně řecké prameny

Informace o kurzu

- Osnova:
- Úvodní hodina, geografie obecně, svět v antice, prameny, termíny
- Malá Asie
- Sýrie, Foiníkie
- Palestina
- Egypt
- Afrika (mimo Egypt)
- Mesopotamie
- Persie
- Indie
- Střední Asie, Čína

Pojmy

- Geografie (γεωγραφία) – popis Země
- Chórografie (χωρογραφία) – popis míst, regionu, lokální (dle Ptolemaia)
- Topografie (τοπογραφία) – popis míst, regionu, lokální
- Historiografie/historie (ιστορία) – dějiny, původně výzkum, bádání
- Etnografie (ἔθνος) – kmen, skupina lidí, „národ“, později pohané

Pojmy

- *Topoi* (τόποι) – typické motivy pro určitý kmen, místo, ...
- Barbaři (βάρβαρος) – cizinec (neřecký, nemluvící řeckým jazykem x *xenos*, ξένος), barbar, divoch xxx původně perské slovo (ten, kdo přináší dary, tribut)
- *Periodos* (περίοδος) – cesta kolem, obkroužení
- *Periéghesis* (περιήγησις) – geografický výklad
- Gaia (Γαῖα) – Země (Terra)
- *Gé, chóra* (γῆ, χώρα) – země, kraj, region, oblast
- *Chóros* (χώρος) – místo, kraj, země
- Mapa (*mappa*, také *tabula*) – list, tabulka; *charté* (χάρτη) – list, papyrus
- *Interpretatio graeca/romana* – řecký/římský výklad cizích kultů, přirovnávání ke známému, většinou řecká/latinská jména božstev
- Ekumena → *oikúmené* (οἰκουμένη) – osídlená část světa

Pojmy, *topoi*

- Typické představy spojené s barbary
 - Nižší stupeň vývoje
 - Primitivismus
 - Neschopnost vládnout si, využívat přírodní zdroje
 - Odlišné zvyky
 - Čím dále od středu světa (tj. Řecka), tím divočejší, podivnější
-
- Nejen pohled Řeků ! – i ve starém Římě, Mesopotamii, Egyptě, Indii, Číně

Pojmy, *topoi*

- Méně bohů
- Kanibalismus
- Rodinný život
- Strava
- Bydlení
- Forma vlády
- Krutost, krvelačnost x spravedlnost, mírumilovnost
- Fyzický vzhled
- Bohatství (země, říše)
- Zženštilost, změkčilost
- Bojovnost, síla x slabost, zbabělost (S,Z x V,J)
- Luxus, zahálka, rozmařilost
- Neuměřenost (pití apod.)

Barbaři

- Aristotelés – *Politika* 1.1252b
- αἴτιον δ' ὅτι τὸ φύσει ἄρχον οὐκ ἔχουσιν – nejsou schopni si vládnout
- βαρβάρων δ' Ἑλληνας ἄρχειν εἰκός – Řekové mají vládnout barbarům
- ὡς ταύτῳ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν – barbaři a otroci mají stejnou přirozenost

Prameny

- Ne odděleně historiografie/geografie/etnografie
- Homér – zejm. *Odysseia*
- logografové
- Od šestého stol. pnl
- První mapa – Anaximandros (6. stol. pnl)
- První globus (*sfaira*) – Kratés z Mallu (2. stol. pnl)
- Výpočet obvodu Země – Eratosthenés z Kyrény (3. stol. pnl)

Prameny

- Hekataios z Mílétu (6./5. stol. pnl) – *Periodos gés* (2 knihy, Evropa a Asie + Afrika)
- Hérodotos (5. stol. pnl) – *Dějiny* (Ἱστορίαι), 9 knih, *logoi*, Persie, Lýdie, Egypt, Babylón, Skythové, Indie, Aithiopie, etnografické exkurzy
- Ktésiás (5/4. stol. pnl) – *Persika, Indika*
- Hippokratés (?) (5. stol. pnl) – *O větrech, vodách, místech* – vliv prostředí, ve kterém člověk žije (podnebí, místo, strava, zdraví, nemoci, fyzický, duševní stav)

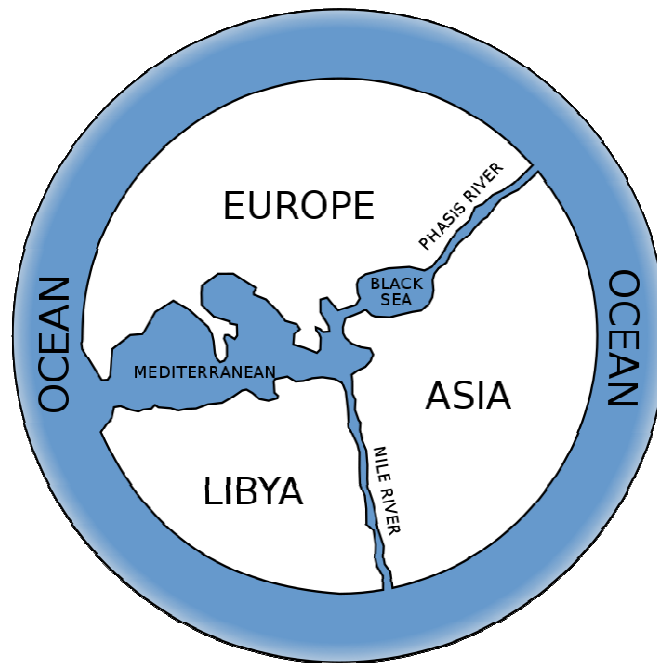
Prameny

- Eratosthenés z Kyrény (3. stol. pnl) – *Geógrafika*, 3 knihy, rozdělení do klimatických zón
- Megasthenés (4/3. stol. pnl) – *Indika*, vyslanec Seleuka I. v Indii
- Diodóros Sicilský (1. stol. pnl) – *Historická knihovna*, 15 knih dnes, Egypt, Asie, Afrika, Středomoří, Evropa
- Alexandr Polyhistor (1. stol. pnl) – popis téměř všech zemí starověku
- Strabón (přelom letopočtu) – *Geógrafika*, 17 knih, obecně dějiny geografie, metodologie, rozdělení světa, popis částí světa

Prameny

- Pomponius Mela (1. stol. nl) – *De chorographia*, 3 knihy, popis světa
- Plinius starší (1. stol. nl) – *Naturalis Historia*, geografie, etnografie knihy 3–6
- Klaudios Ptolemaios (2. stol. nl) – *Almagest, Geógrafiké hyfégésis*, 8 knih, seznam míst světa, zeměpisná délka a šířka, mapa
- Štěpán z Byzantia (6. stol. nl) – *Ethnika*, geografický slovník
- Xenofón, Béróssos, Manetho, Julius Caesar, Tacitus, Arriános, Flavius Josephus, Eusébios, Jordanes, ...

Svět v antice

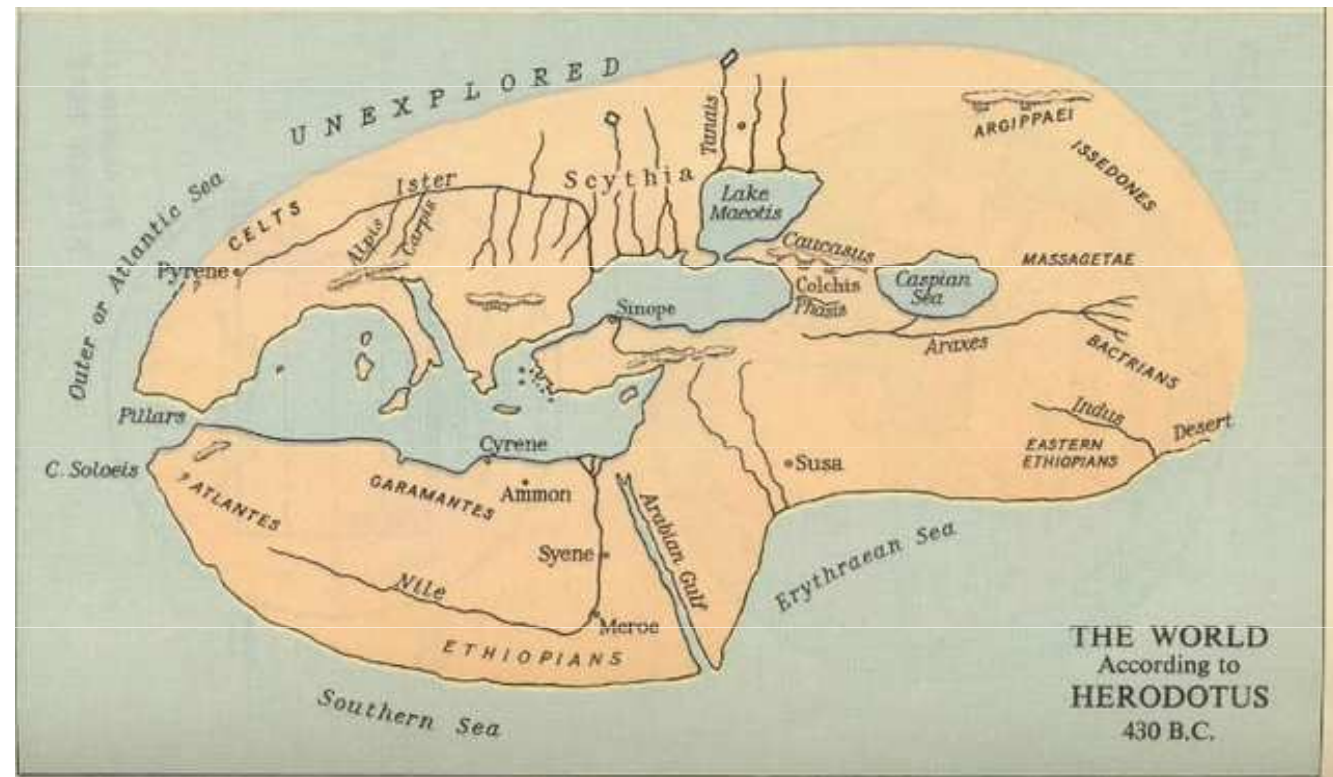
Anaximandros

Hekataios

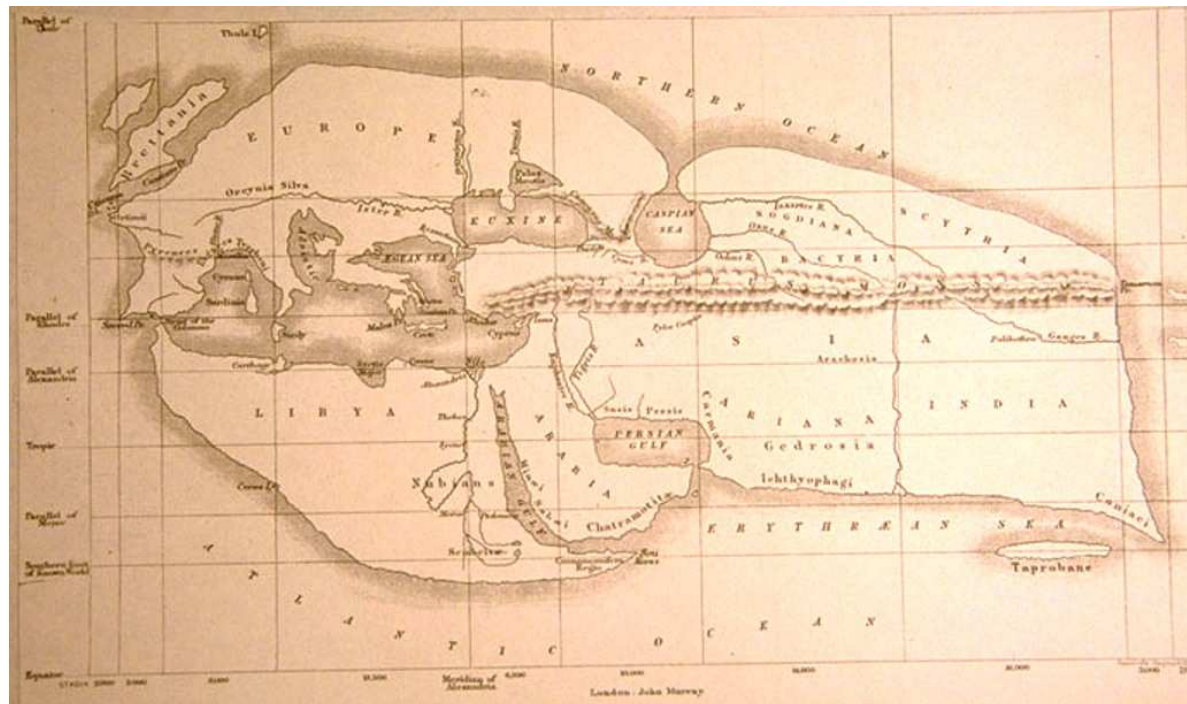
<https://digitalmapsoftheancientworld.com/ancient-maps/hecataeus-of-miletus-map/>

Svět v antice

- Hérodotos

Svět v antice

- Eratosthenés/Strabón

Svět v antice

- Ptolemaios

Svět v antice

- Evropa (Európe, Εὐρώπη)
- Asie (Asia, Ἀσία) – nejistý původ slova, původně Malá Asie
- Afrika (Africa) – kmen v severní Africe
- Libye (Λιβύη) – Afrika, také podle kmene v severní Africe
- Ókeános – vnější moře
- Indický oceán – Erythrejské moře (Rudé moře)
- Mare Nostrum, Vnitřní moře
- Istros, Danubius – Dunaj
- Tanais – Don, hranice Evropy a Asie

Svět v antice

- Pontos Euxeinos – Černé moře
- Maiótské jezero – Azovské moře
- Serika – Čína
- Éridanos – Pád (?)
- Hispania, Ibérie – Pyrenejský pol.
- Cínové ostrovy (Kassiteridai) – Británie (?)
- Ostrovy blažených – Kanárské ostrovy, Madeira, Azory (?)
- Thúlé – sever, Orkneje, Shetlandy

Svět v antice

- Mýty k původu kmenů
- Peršané – Persés (syn Persea a Andromedy)
- Médové – Médeia (po útěku z Athén)
- Egypt – Aigyptos (syn Béla a Achirhoé → Ió)
- Afrika/Libye – Libyé (dcera Epafa, syn Ió)
- Evropa – Európa (dcera Agénóra a Télefassy)
- Foiníkie – Foiníx (bratr Európy)
- Lýdie – Lýdos
- Kilikie – Kilix (syn Agénóra)

Svět v antice

- Cestovatelé
- Skylax z Karyandy (Indie) – 6. stol. pnl
- Hanno (Hannón) (Afrika) – 6. stol. pnl
- Euthymenés (Afrika) – 6. stol. pnl
- Hérodotos (?) – 5. stol. pnl
- Alexandr a jeho výprava – 4. stol. pnl
- Nearchos (Indický oceán) – 4. stol. pnl
- Pýtheás z Massalie (SZ Evropa) – 4. stol. pnl
- Eudoxos z Kyziku (Indický oceán – monzuny, pokusy o obeplutí Afriky) – 2. stol. pnl

Literatura

- E. Almagor & J. Skinner (Eds.). (2015). *Ancient Ethnography: New Approaches*. London: Bloomsbury.
- Gruen, E. (2011). *Rethinking the Other in Antiquity*. Princeton: Princeton University Press.
- Romm, J. (1992). *The Edges of the Earth in Ancient Thought*. Princeton: Princeton University Press.
- Roller, D. (2017). *Ancient Geography: The Discovery of the World in Classical Greece and Rome*. London: I. B. Tauris.
- S. Bianchetti, M. Cattaudella & H-J. Gehrke (Eds.). (2016). *Brill's Companion to Ancient Geography*. Leiden: Brill.
- Mitchell, F. (2021). *Monsters in Greek Literature*. London: Routledge.
- Raaflaub, K. & R. Talbert (Eds.). (2010). *Geography and Ethnography: Perceptions of the World in Pre-modern Societies*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Skinner, J. (2012). *The Invention of Greek Ethnography*. Oxford: Oxford University Press.
- Bichler, R. (2007–2016). *Historiographie – Ethnographie – Utopie*. IV Vols. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Isaac, B. (2004). *The Invention of Racism in Classical Antiquity*. Princeton: Princeton University Press.